

Định hình tương lai số: Cập nhật quy định pháp lý của Việt Nam

Trong phần thứ ba của loạt bài gồm 6 phần về Quản trị Công nghệ tại Đông Nam Á, Tiến sĩ Nguyễn Minh Thảo từ [Viện nghiên cứu quản lý kinh tế Trung ương \(CIEM\)](#) đi sâu phân tích bối cảnh quản trị công nghệ của Việt Nam trong nửa đầu năm 2024.

Phiên bản tiếng Anh tham khảo [tại đây](#).

This article builds upon the Tech For Good Institute's Tech Regulation report. Read the full report [here](#).

Bài viết của TS. Nguyễn Minh Thảo, Trưởng ban Môi trường kinh doanh và Năng lực cạnh tranh, Viện nghiên cứu quản lý kinh tế Trung ương (CIEM)

Chuyển đổi số và phát triển dựa vào công nghệ là xu thế tất yếu, khách quan. Các giải pháp công nghệ đang thay đổi cách thức quản trị của Chính phủ, thị trường và xã hội. Xu hướng này cũng được thừa nhận và coi trọng tại Việt Nam, theo đó Chính phủ xác định kinh tế số là một trong những ưu tiên hàng đầu trong các chiến lược phát triển của quốc gia.

Trong [Chiến lược quốc gia về Phát triển kinh tế số và xã hội số đến năm 2025, tầm nhìn đến 2030](#), Chính phủ nhấn mạnh tầm quan trọng của "*Tái cấu trúc, tối ưu hóa, gia tăng tỷ trọng và thẩm thấu kinh tế số trong toàn bộ nền kinh tế.*" Đồng thời, Chính phủ nhấn mạnh sự cần thiết phải bảo vệ xã hội trong quá trình chuyển đổi số, trong đó lưu ý "*Quản lý rủi ro trong quá trình chuyển đổi lên môi trường số, phát triển kinh tế số và xã hội số an toàn. Bảo vệ người dân, doanh nghiệp trước những nguy cơ, rủi ro, tác nhân xấu xâm hại tới lợi ích chính đáng, hợp pháp của người dân, doanh nghiệp.*"

Theo đó, trong nửa đầu năm 2024, Việt Nam đã có những bước đi đáng chú ý hướng tới mục tiêu này.

Bối cảnh liên quan tới các cơ quan hoạch định chính sách

Phát triển của nền kinh tế số Việt Nam dựa trên [bốn trụ cột chính](#), gồm: (i) Công nghiệp công nghệ thông tin (CNTT); (ii) Số hóa các ngành kinh tế; (iii) Quản trị số; và (iv) Dữ liệu số. Năm 2024, Chính phủ đã xác định một số mục tiêu cụ thể. Những mục tiêu này bao gồm phát triển 48.000 doanh nghiệp công nghệ số hoạt động tại địa phương; 60% doanh nghiệp tại các khu công nghiệp, khu chế xuất ứng dụng các nền tảng số trong quản trị, sản xuất để thay đổi quy trình sản xuất, kinh doanh, tăng năng suất, hiệu quả hoạt động, giảm phát thải; 40% người dân trưởng thành có sử dụng dịch vụ công trực tuyến; 100% hệ thống thông tin giải quyết thủ tục hành chính của các bộ, ngành, địa phương kết nối với hệ thống giám sát, đo lường mức độ cung cấp và sử dụng dịch vụ (Hệ thống EMC).

Để thực hiện những mục tiêu này, Chính phủ đã giao cho nhiều Bộ, ngành nghiên cứu, rà soát và soạn thảo các văn bản liên quan, bao gồm các quy định pháp lý về công nghệ. Theo đó, trong nửa đầu năm 2024, các bộ như Bộ Công Thương (MoIT), Ngân hàng Nhà nước Việt Nam (SBV), Bộ Khoa học và Công nghệ (MoST), Bộ Thông tin và Truyền thông (MIC), Bộ Công an (MoPS), và Ủy ban Quốc gia về Chuyển đổi số (NCDT) chủ trì soạn thảo và trình Quốc hội và Chính phủ phê duyệt 8 văn bản pháp luật và 1 văn bản hướng dẫn.

Đặc biệt, các cơ quan soạn thảo này chú trọng tới các nội dung gồm: (i) thanh toán số và ứng công nghệ trong lĩnh vực ngân hàng (fintech); (ii) cơ sở dữ liệu quốc gia, định danh và xác thực điện tử; (iii) bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng; (iv) công nghệ cao; và (v) hướng dẫn soạn thảo các quy định và thực hiện các nhiệm vụ và giải pháp về chuyển đổi số, cũng như thúc đẩy đổi mới sáng tạo và ứng dụng công nghệ.

Mặc dù không có sự thay đổi về chức năng, nhiệm vụ và lĩnh vực trọng tâm của các bộ, nhưng đã có một số thay đổi về nhân sự chủ chốt của các cơ quan soạn thảo chính sách. Những thay đổi đáng chú ý bao gồm:

- Ông Hồ Đức Thắng, Giám đốc Trung tâm thông tin, Ủy ban Quản lý vốn Nhà nước tại doanh nghiệp, được bổ nhiệm làm quyền Cục trưởng Cục Chuyển đổi số Quốc gia, MIC kể từ 1/1/2024.
- Thượng tướng Lương Tam Quang được bổ nhiệm làm Bộ trưởng Bộ Công an, nhiệm kỳ 2021-2026, bắt đầu từ ngày 06/06/2024.

- Đại tướng Tô Lâm được bầu làm Chủ tịch nước và từ ngày 3/8/2024 được Ban Chấp hành Trung ương Đảng bầu giữ chức Tổng Bí thư.
- Ông Phạm Đức Long, Thứ trưởng Bộ Thông tin và Truyền thông, được bổ nhiệm làm thành viên của Ủy ban Quốc gia về Chuyển đổi số thay cho ông Nguyễn Huy Dũng, Thứ trưởng Bộ Thông tin và Truyền thông, theo Quyết định số 256/Quyết định-TTg ngày 29 tháng 3 năm 2024, về việc kiện toàn thành viên Ủy ban Quốc gia về chuyển đổi số.

Năm 2024 là năm thứ ba tổ chức Ngày chuyển đổi số quốc gia, vào ngày 10 tháng 10 hằng năm. Vì vậy, ngày 7/6/2024, Bộ Thông tin và Truyền thông đã phê duyệt kế hoạch triển khai Ngày chuyển đổi số quốc gia năm 2024 với chủ đề “Phổ cập hạ tầng số và sáng tạo ứng dụng số để phát triển kinh tế số - Động lực mới cho tăng trưởng kinh tế và năng suất lao động”.

Theo đó, các bộ, ngành, địa phương được yêu cầu phát động, tổ chức các hoạt động hưởng ứng Ngày chuyển đổi số quốc gia. Cụ thể gồm hoạt động như: Phát động các phong trào, cuộc thi về sáng tạo, đổi mới; Tổ chức giới thiệu các nền tảng số chuyên ngành “Make in Viet Nam” và các mô hình quản trị số trong các ngành, nghề kinh tế; hướng dẫn người dân sử dụng dịch vụ công trực tuyến, thanh toán không dùng tiền mặt, mua bán trên sàn thương mại điện tử, bảo vệ bản thân và gia đình trên môi trường mạng.

Bối cảnh liên quan tới quy định pháp lý về công nghệ

Trong sáu tháng đầu năm 2024, các quy định pháp lý về công nghệ đã được đặc biệt coi trọng nhằm thúc đẩy chuyển đổi số, phát triển công nghệ và đổi mới sáng tạo. Cụ thể, các văn bản đã được ban hành trọng tâm vào các lĩnh vực sau: (i) thiết lập, trao đổi, khai thác, sử dụng và quản lý dữ liệu số; (ii) thúc đẩy thanh toán số và cơ chế thử nghiệm trong lĩnh vực ngân hàng (fintech); (iii) hoàn thiện cơ sở pháp lý về bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng; và (iv) sửa đổi chính sách nhằm khuyến khích đầu tư công nghệ cao.

Một số quy định pháp lý về công nghệ đáng chú ý như sau:

- **Quy định về thanh toán số và cơ chế thử nghiệm trong lĩnh vực ngân hàng.** ngày 18/01/2024, Quốc hội đã thông qua Luật các tổ chức Tín dụng ([Luật số 32/2024/QH15](#)). Luật này quy định về việc thành lập, tổ chức, hoạt động, can thiệp sớm, kiểm soát đặc biệt, tái cơ cấu, giải thể và phá sản của các tổ chức tín dụng. Đáng chú ý, Luật này thiết lập nền tảng pháp lý cho việc xây dựng và ban hành một Nghị định chi tiết về cơ chế thử nghiệm có kiểm soát “sandbox” trong lĩnh vực ngân hàng.

Hiện nay, Ngân hàng Nhà nước Việt Nam (SBV) đang chủ trì soạn thảo Nghị định quy định về Cơ chế thử nghiệm có kiểm soát trong lĩnh vực ngân hàng. Từ thời điểm bắt đầu khởi động soạn thảo năm 2021, đến nay đã có bảy (7) phiên bản dự thảo. Phiên bản mới nhất (vào tháng 3 năm 2024) quy định cho phép thử nghiệm đối với 3 giải pháp, bao gồm: (1) Chấm điểm tín dụng; (2) Chia sẻ dữ liệu qua giao diện lập trình ứng dụng mở (Open API); và (3) Cho vay ngang hàng (P2P Lending). Thời gian thử nghiệm các giải pháp fintech tối đa 2 năm, tùy từng giải pháp và lĩnh vực cụ thể, tính từ thời điểm được SBV cấp Giấy chứng nhận tham gia Cơ chế thử nghiệm. SBV sẽ quyết định phạm vi hoạt động của các giải pháp

fintech. Đồng thời, trong dự thảo Nghị định, SBV đã đề xuất một số chính sách về quản lý rủi ro

- **Quy định về cơ sở dữ liệu, định danh và xác thực điện tử.** Bộ Thông tin và Truyền thông (MIC) và Bộ Công an (MoPS) đã chủ trì soạn thảo và trình Chính phủ ban hành 03 văn bản pháp lý quy định về công nghệ, có hiệu lực từ ngày 01/07/2024.

MIC chủ trì, phối hợp với các cơ quan soạn thảo và trình Chính phủ ban hành [Nghị định số 47/2024/NĐ-CP](#) ngày 09/05/2024. Nghị định này quy định về danh mục cơ sở dữ liệu quốc gia; việc xây dựng, cập nhật, duy trì, khai thác và sử dụng cơ sở dữ liệu quốc gia. Theo đó, cơ sở dữ liệu quốc gia được xây dựng, khai thác và sử dụng thống nhất từ Trung ương đến địa phương. MIC được giao nhiệm vụ quản lý và sử dụng các nguồn thông tin và cơ sở dữ liệu quốc gia. Việc tuân thủ các quy định về quản lý, kết nối và chia sẻ dữ liệu số trong cơ sở dữ liệu quốc gia sẽ được thực hiện thường xuyên và liên tục. MIC cũng có trách nhiệm đảm bảo kết nối thống nhất giữa cơ sở dữ liệu quốc gia với các cơ sở dữ liệu và hệ thống thông tin khác thông qua Nền tảng tích hợp và chia sẻ dữ liệu Quốc gia. Ngoài ra, mọi hoạt động phải tuân thủ các tiêu chuẩn, quy chuẩn kỹ thuật và Khung kiến trúc Chính phủ điện tử Việt Nam. Tóm lại, Nghị định này nhằm hoàn thiện khung pháp lý để hiện thực hóa mục tiêu phát triển Chính phủ số.

MoPS chủ trì, phối hợp với các cơ quan soạn thảo và trình Chính phủ ban hành 02 Nghị định liên quan tới công nghệ. Đó là [Nghị định số 69/2024/NĐ-CP](#) ngày 25/06/2024 quy định về định danh và xác thực điện tử và [Nghị định số 70/2024/NĐ-CP](#) ngày 25/06/2024 quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật Căn cước. [Nghị định số 69/2024/NĐ-CP](#) quy định chi tiết về định danh điện tử; cấp, quản lý, sử dụng tài khoản định danh điện tử; và cập nhật, lưu trữ thông tin trong hệ thống định danh và xác thực điện tử; điều kiện, trình tự kết nối với hệ thống định danh và xác thực điện tử; dịch vụ xác thực điện tử. Nghị định này cũng quy định các điều kiện và quy trình kết nối với hệ thống này. Trong khi đó, [Nghị định số 70/2024/NĐ-CP](#) quy định về việc thu thập, quản lý, kết nối và chia sẻ thông tin trong Cơ sở dữ liệu quốc gia về dân cư. Cả hai Nghị định đều nhằm đơn giản hóa thủ tục hành chính, tạo điều kiện thuận lợi hơn cho công dân thực hiện các quyền và lợi ích hợp pháp, đồng thời tăng cường hiệu quả và hiệu lực của quản lý nhà nước về dân cư và định danh.

- **Bảo vệ quyền lợi của người tiêu dùng:** Bộ Công thương đã soạn thảo và trình Chính phủ ban hành [Nghị định số 55/2024/NĐ-CP](#) vào ngày 16/05/2024. Nghị định này quy định chi tiết về Luật Bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng. Theo đó, Nghị định đưa ra các yêu cầu chung đối với hợp đồng giao kết với người tiêu dùng, hợp đồng theo mẫu, điều kiện giao dịch chung. Ngoài ra, Nghị định có một Chương riêng về trách nhiệm đối với sản phẩm, hàng hoá có khuyết tật. Đồng thời, Nghị định cũng quy định trách nhiệm của các tổ chức và cá nhân kinh doanh đối với người tiêu dùng trong các giao dịch cụ thể, bao gồm việc thiết lập và vận hành các nền tảng số; công khai và gỡ bỏ thông tin cảnh báo người tiêu dùng trong giao dịch trên không gian mạng.

- **Quy định về công nghệ mới nổi và công nghệ cao:** Bộ Khoa học và Công nghệ (MoST) đã chủ trì và trình Chính phủ ban hành [Nghị định số 10/2024/NĐ-CP](#) ngày 01/02/2024. Nghị định này nhằm hoàn thiện cơ sở pháp lý về khu công nghệ cao và tạo lập môi trường đầu tư, kinh doanh thuận lợi để huy động nguồn lực tư nhân cho phát triển công nghệ cao.

Đặc biệt, vào đầu năm 2024, Ủy ban quốc gia về Chuyển đổi số đã phê duyệt [Quyết định số 58/QĐ-UBQGCS](#) ngày 19/4/2024, ban hành Kế hoạch hoạt động năm 2024 của Ủy ban. Kế hoạch này nhằm triển khai các hành động về chuyển đổi số và thực hiện các mục tiêu, nhiệm vụ được nêu trong các chương trình và chiến lược số quốc gia. Kế hoạch này bao gồm 04 nhóm nhiệm vụ chính (gồm ngành công nghệ thông tin, số hóa trong ngành và lĩnh vực, quản lý số, và dữ liệu số) và 08 nhóm giải pháp liên quan: (i) kiểm tra và giám sát; (ii) phát triển công nghiệp công nghệ số; (iii) thúc đẩy số hóa ngành, lĩnh vực; (iv) quản trị số; (v) dữ liệu số; (vi) hạ tầng số; (vii) an toàn và bảo mật thông tin; và (viii) phát triển truyền thông số và nguồn nhân lực.

Một số đề xuất về phát triển kinh tế số ở Việt Nam

Các quy định pháp lý về công nghệ của Việt Nam đã góp phần tạo nên những thay đổi đáng kể trong nền kinh tế. Cải cách pháp lý bắt nguồn từ những thay đổi nhanh chóng trong hành vi tiêu dùng, sự gia tăng về ứng dụng công nghệ trong doanh nghiệp, và quá trình số hóa trong quản lý nhà nước. Có thể thấy, việc cải thiện môi trường pháp lý thông qua hoàn thiện chính sách công nghệ là một trong những ưu tiên của Chính phủ trong năm 2024.

Trong báo cáo mới nhất về [hành vi mua sắm của người tiêu dùng Việt Nam](#) do NielsenIQ Việt Nam công bố, người tiêu dùng đang có tần suất mua sắm online cao gấp đôi so với năm 2023. Kinh tế số trong [6 tháng đầu năm 2024](#) ước tính tăng trưởng 22,4%, và tỷ trọng của nền kinh tế số trong GDP ước tính đạt 18,3%. Doanh thu từ lĩnh vực công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) của nền kinh tế số được dự đoán tăng 26% so với cùng kỳ năm 2023, đây là mức tăng trưởng cao nhất của ngành kể từ năm 2020.

Ngoài ra, theo báo cáo tại [phiên họp thứ 9 của Ủy ban Quốc gia về Chuyển đổi số, tổng doanh số trên 5 sàn bán lẻ trực tuyến 6 tháng đầu năm 2024 tăng 80% so với cùng kỳ năm 2023](#). Mức tăng trưởng này cũng vượt xa so với [dự báo về doanh thu thị trường thương mại điện tử Việt Nam năm 2024 sẽ chỉ tăng khoảng 35% so với năm 2023](#). Tỷ lệ người dân trưởng thành có tài khoản thanh toán đạt 87,08% (tăng 9,67% so với cuối năm 2023), vượt mục tiêu đề ra cho năm 2025. Số lượng doanh nghiệp công nghệ số Việt Nam tăng 8% so với cùng kỳ; [phát triển doanh nghiệp công nghệ số đạt 50.350 doanh nghiệp, cao hơn mục tiêu 48.000 doanh nghiệp](#).

Triển khai thí điểm dịch vụ Mobile Money, tổng số khách hàng lũy kế đạt hơn 8,8 triệu khách hàng, trong đó 6,3 triệu khách hàng ở nông thôn, miền núi, vùng sâu, vùng xa. [Giao dịch thanh toán không dùng tiền mặt tăng 58,2% về số lượng và 36,7% về giá trị](#). Các giao dịch chia sẻ dữ liệu giữa các nền tảng, hệ thống thông tin qua Nền tảng tích hợp, chia sẻ dữ liệu quốc gia 6 tháng đầu năm tăng mạnh 67% so với cùng kỳ năm 2023.

Cũng trong 6 tháng đầu năm 2024, lần đầu tiên, việc giám sát, đo lường dịch vụ công trực tuyến được thực hiện tự động, online; hệ thống giải quyết thủ tục hành chính được thực hiện đánh giá

chất lượng online. Đồng thời, cũng lần đầu tiên, Việt Nam đo lường chất lượng mạng viễn thông di động và băng rộng cố định trực tuyến bằng công cụ “Make in Vietnam”.

Có thể thấy việc hoàn thiện khung khổ pháp lý về công nghệ đã có bước tiến đáng kể, từ đó tạo chuyển biến tích cực trong doanh nghiệp, trong hành vi tiêu dùng và trong quản lý nhà nước. Tuy vậy, các tổ chức, cá nhân cũng đối mặt với nhiều thách thức như:

Ví dụ, các quy định nêu trên được khẩn trương ban hành nhằm đảm bảo tính phù hợp với ngày hiệu lực của các văn bản pháp lý liên quan, nhưng vẫn còn nhiều khoảng trống pháp lý về công nghệ, như khung pháp lý đối với các mô hình kinh doanh mới, về cảnh báo sớm, về quản trị rủi ro; hoặc vẫn còn văn bản đã chậm trễ lâu so với chỉ đạo của Chính phủ như cơ chế thử nghiệm trong lĩnh vực ngân hàng (Fintech), cơ chế thử nghiệm về kinh tế tuần hoàn. Thêm vào đó, các nhà xây dựng pháp luật lo ngại rủi ro dẫn tới nhiều chính sách quản lý quá mức hoặc thu hẹp phạm vi được áp dụng.

Một lĩnh vực khác có thể cần quan tâm là quy trình ban hành văn bản pháp luật. Hiện nay, quy trình ban hành cơ chế thử nghiệm phải thực hiện theo trình tự, thủ tục của văn bản thông thường, do đó thời gian kéo dài. Trong nhiều trường hợp, điều này có thể cản trở hoặc hạn chế những mô hình kinh doanh mới nổi.

Hầu hết các Bộ, ngành và các địa phương đều đầu tư ứng dụng CNTT, nhưng thực hiện phân tán, không có sự phối hợp với nhau. Mặt khác, không có hệ thống hoặc nền tảng dùng chung cho các cơ quan quản lý nhà nước. Điều này dẫn tới sự lãng phí, không đảm bảo hiệu quả quản trị chung của nền kinh tế.

Để thúc đẩy kinh tế số, các cơ quan hoạch định và thực thi chính sách cần lưu tâm tới một số giải pháp. *Thứ nhất*, cần giám sát quá trình thực thi để đảm bảo tính hiệu quả, hiệu lực của các chính sách về công nghệ mới. *Thứ hai*, có thể triển khai áp dụng thí điểm các mô hình kinh doanh mới theo lĩnh vực hoặc theo địa phương với lộ trình thực hiện rõ ràng. *Thứ ba*, cần tăng cường các hoạt động giám sát dựa trên dữ liệu và thông qua các nền tảng. *Cuối cùng*, cần có thêm nghiên cứu, đặc biệt là trong các lĩnh vực công nghệ mới nổi. Ví dụ, trí tuệ nhân tạo (AI) đã và đang được ứng dụng rộng rãi tại Việt Nam. Các cơ quan chính phủ, chẳng hạn như Bộ Thông tin và Truyền thông, có thể chủ trì thực hiện các sáng kiến nghiên cứu về khai thác, sử dụng AI cho phát triển. Các nghiên cứu này cũng có thể cung cấp một số ứng dụng AI mẫu cho quản lý hành chính công và dịch vụ công.

Về tác giả:

TS. Nguyễn Minh Thảo là Trưởng ban, Ban nghiên cứu Môi trường kinh doanh và Năng lực cạnh tranh, Viện nghiên cứu quản lý kinh tế Trung ương (CIEM), Việt Nam. Bà là một chuyên gia kinh tế, đặc biệt trong lĩnh vực cải thiện môi trường kinh doanh và số hoá. Bà cũng là thành viên soạn thảo chính Chiến lược quốc gia về Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đến 2030 của Việt Nam.

Các quan điểm và khuyến nghị được nêu trong bài viết này là của riêng tác giả và không nhất thiết phản ánh quan điểm và lập trường của Viện Tech for Good Institute.